

СЕКЦІЯ 9. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Білоус В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ ЗАКОНОДАВЧОЇ І НОРМОПРОЕКТУАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ НА ЯКІСТЬ «ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ» ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Без притаманної світовим лідерам прогностичної візії та зі значним відставанням від науково-технічного прогресу законодавство України, яким регламентовано діяльність різних суб'єктів правозастосування, дедалі більше наповнюється «технологічною складовою». Однак, численні порушення основних вимог законодавчої [1] та нормопроєктувальної техніки [2], якими супроводжується законодавча та нормотворча діяльність уповноважених суб'єктів, призводять до того, що вітчизняні нормативно-правові акти нерідко: розробляються без урахування їх галузевої належності і не відповідають за обсягом регламентації визначеному в них предмету правового регулювання; містять повтори норм права, які містяться в інших нормативно-правових актах; дублюють однакові за змістом положення, які містяться в тексті цього нормативно-правового акта; містять суперечливі норми права; не узгоджуються із чинними законодавством; не можуть бути визнані ясними, чіткими, зрозумілими, стислими і послідовними, внутрішньо узгодженими; не мають логічно побудованої структури, яка повинна забезпечувати послідовне логічне викладення нормативного матеріалу, його доступність для огляду та тим самим сприяти правильному його розумінню, а відтак, і застосуванню. Нажаль, лише окремі з перелічених недоліків у силу обмеженості обсягу тез наукової доповіді можуть бути висвітлені у цій роботі.

Так, на нашу думку, не відповідає за обсягом регламентації визначеному в Кодексі України про адміністративні правопорушення предмету правового регулювання та не узгоджується із чинним законодавством прийнятий Верховною Радою України 21.12.2017 р. і направлений 02.01.2018 р. на підпис Президенту України Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери паркування транспортних засобів» (реєстраційний № 5364 від 04.11.2016 р.) в частині внесення до КУпАП змін,

відповідно до яких назву і текст ст. 14-2 КУпАП викладено у новій редакції, згідно з якою встановлено адміністративну відповідальність за правопорушення у сферах забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів, зафіксовані в автоматичному режимі та/або в режимі фотозйомки / відеозапису (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах). Згідно з приміткою до цієї статті режим фотозйомки / відеозапису передбачає здійснення уповноваженою посадовою особою фото / відеофіксації обставин порушення правил зупинки, стоянки та/або паркування транспортних засобів, а саме: дати, часу (моменту), місця розташування транспортного засобу по відношенню до нерухомих об'єктів та/або географічних координат, інших ознак наявності складу адміністративного правопорушення, передбаченого у відповідній статті Особливої частини цього Кодексу. Визначено, що при здійсненні фотозйомки обов'язковою є наявність не менше двох зображень транспортного засобу, отриманих з різних та/або протилежних ракурсів, а у разі фіксації порушення, що полягає у несплаті вартості послуг з користування майданчиком для платного паркування в межах населеного пункту, в якому не було впроваджено автоматизованої системи контролю оплати паркування, – обов'язковою є наявність зображень, що фіксують відсутність документа про оплату послуг з користування майданчиком для платного паркування під лобовим склом транспортного засобу. Нам видається спірним закріплення видів і методів криміналістичної фотозйомки і відеозапису в Кодексі України про адміністративні правопорушення, предмет правового регулювання якого полягає зовсім в іншому.

Кримінальний процесуальний кодекс України своєю чергою рясніє випадками дублювання однакових за змістом положень, які містяться в тексті цього ж законодавчого акта. Йдеться, зокрема, про багаторазове окреме згадування про те, що слідчий і прокурор мають право проводити фотографування, звуко- чи відеозапис під час проведення: обшуку (ч. 7 ст. 236 КПК), огляду (ч. 7 ст. 237 КПК), слідчого експерименту (ч. 2 ст. 240 КПК); фотографування та відеозапис – під час проведення освідування (ч. 4 ст. 241 КПК). На нашу думку, послідовне логічне викладення нормативного матеріалу у цьому випадку найдоцільніше було б забезпечити шляхом однократного згадування про наведене право у переліку повноважень слідчого (ч. 2 ст. 40 КПК) і прокурора (ч. 2 ст. 36 КПК), або у числі загальних вимог до проведення слідчих (розшукових) дій (ст. 223 КПК).

Чинний КПК також містить і явно дискримінаційні норми. Зокрема, встановлені абз. 3 ч. 1 ст. 107, відповідно до яких право безперешкодного фіксування надається тільки стороні захисту (1) лише за допомогою відеозапису (2) і тільки щодо такої слідчої (розшукової) дії, як обшук (3). У зазначений спосіб КПК уповноважує особу, яка проводить відповідну процесуальну дію, чинити перешкоди стороні захисту при фіксуванні за допомогою відеозапису будь-яких інших процесуальних дій (1) або при фіксуванні обшуку іншими ніж ві-

деозаписувальні технічними засобами (фотозмінальною чи звукозаписувальною технікою) (2), а будь-яких інших учасників провадження, зокрема, свідків, інших осіб, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, взагалі позбавляє права на фіксування будь-якими технічними засобами будь-яких процесуальних дій (3).

Різні слова не можуть вживатися для вираження одного й того самого поняття. Уживання синонімів для вираження одного й того самого поняття необхідно уникати. Не повинні вживатися слова й терміни іншомовного походження за наявності рівнозначних слів і термінів у державній мові [2]. Ілюстрацією комплексного порушення цього правила видається норма п. 3 ч. 1 ст. 105 КПК, згідно з якою додатком до протоколу може бути аудіозапис процесуальної дії. Відзначимо, що таке вживання синоніму з компонентом іншомовного походження для вираження одного й того самого поняття є не доцільним з огляду на принцип законності (одну із ключових засад кримінального провадження) та згадане вище право слідчого і прокурора на здійснення саме звуко-, а не аудіозапису.

Також є поширеним вживання у КПК й інших синонімів для вираження одного й того самого поняття. Зокрема, тільки у нормах ст. 107 закріплено відразу декілька синонімів терміну «технічні засоби»: «технічні засоби фіксування», «технічні засоби фіксування процесуальної дії», «технічні засоби фіксування кримінального провадження», «звуко- та відеозаписувальні технічні засоби». Крім того, в нормах інших статей згадуються: «технічні засоби фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії» (абз. 2 ч. 7 ст. 223); «технічні засоби аудіо-, відеоконтролю особи» (п. 5 ч. 1 ст. 267); «спеціальні технічні засоби для спостереження» (ч. 1 ст. 269); «технічні засоби проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції» (пп. 2 п. 21 Перехідних положень).

Положення нормативно-правового акта мають бути викладені однозначно і не допускати різного тлумачення [2]. На наш погляд, це правило порушено при формулюванні норм ч. 5 ст. 27 і абз. 2 ч. 1 ст. 107 КПК, відповідно до яких виконання ухвали слідчого судді, суду про проведення обшуку в обов'язковому порядку фіксується за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів. Така законодавча конструкція дозволяє припускати обов'язковість: 1) одночасного використання технічних засобів двох різних видів – а) звукозаписувального і б) відеозаписувального, що відповідно має призвести до створення двох окремих додатків до протоколу: фонограми (звукозапису на відповідному носії будь-яких звуків) і відеограми (відеозапису на відповідному носії будь-яких рухомих зображень із звуковим супроводом чи без нього); 2) використання одного універсального технічного засобу, що повинно призвести до створення відеофонограми (відеозапису на відповідному носії будь-яких рухомих зображень із звуковим супроводом). При цьому не виключається прихована заборона на використання смартфонів, настільних і планшетних комп'ютерів, ноутбуків тощо, які автономно або у комплексі з відповідним периферійним обладнанням хоча і можуть підтримувати функції звуко- чи відеозапису, однак безпосередньо не можуть бути віднесені до числа технічних засобів звуко- і відеозапису. Тому у системному тлумаченні з нор-

мою ч. 6 ст. 107 КПК, згідно з якою незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов'язковим, тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів, наведена вище неоднозначність законодавчих приписів може призвести до втрати цінних доказів.

Суперечливою і такою, що вступає в конфлікт з іншими нормами цього ж та інших законодавчих актів, є ч. 6 ст. 27 КПК, яка встановлює необхідність винесення ухвали з урахуванням думки сторін та можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду тільки у випадку надання дозволу на транслявання судового засідання по радіо і телебаченню. Із буквального тлумачення положення ч. 6 ст. 27 КПК слідує, що процесуальна підстава у вигляді ухвали суду для транслявання перебігу судового засідання в мережі Інтернет не потрібна, а заборона такої трансляції, відповідно, буде неправомірною.

Усе вище викладене красномовно засвідчує існування нагальної необхідності у невідкладній модернізації та систематизації чинного законодавства України у частині використання різноманітних технічних засобів, інформаційних технологій і результатів їх застосування у провадженнях усіх видів на засадах цілковитого дотримання законодавчої та нормопроектувальної техніки.

Список використаних джерел:

1. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки: методичні рекомендації / Апарат Верховної Ради України. – Видання четверте, виправлене і доповнене. – К., 2014. – Режим доступу: <http://static.rada.gov.ua>.
2. Порядок подання нормативно-правових актів на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та проведення їх державної реєстрації: затв. наказом Міністерства юстиції України від 12.04.2005 р. № 34/5. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

Редакційна колегія:

Сайнчин О.С. – д.ю.н., професор, завідувач кафедри галузевого права.

Казанчан А.А. – к.ю.н., доцент, декан юридичного факультету, доцент кафедри адміністративного і господарського права та правоохоронної діяльності.

Гавловська А.О. – к.ю.н., доцент кафедри галузевого права, заступник завідувача кафедри галузевого права.

Риженко І.М. – к.ю.н., доцент, завідувач кафедри адміністративного і господарського права та правоохоронної діяльності.

Задорожня Н.О. – к.ф.н., доцент, завідувач кафедри історії та теорії національного і міжнародного права.

Волкович О.Ю. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного і господарського права та правоохоронної діяльності, помічник декана з наукової роботи.

Стрельцов Є.Л. – д.ю.н., доктор теології, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України, вчений секретар Південного регіонального наукового центру НАПрН України.

Клименко Л.П. – д.т.н., професор, ректор Чорноморського національного університету імені Петра Могили, заслужений діяч науки і техніки України.

Відповідальний за випуск:

Сайнчин О.С. – д.ю.н., професор, завідувач кафедри галузевого права.

3 - 19 Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Херсон, 9–10 лютого 2018 р. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 124 с.

ISBN 978-966-916-459-9

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на всеукраїнську науково-практичну конференцію «Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку», яка відбулась на базі юридичного факультету Херсонського державного університету 9–10 лютого 2018 р.